

Одговор на текст Вилијема Монтгомерија "Карла одлази, штета коју је починила остаје", Данас, 5-6. јануар 2008.

Господине Монтгомери, као за сваку кривичну инстанцу, основна сврха Међународног суда за ратне злочине у бившој Југославији (ICTY) није да помогне процес помирења, већ гоњење и кажњавање злочинаца. У овом случају, ратних злочинаца одговорних за крваве године насиља на Балкану.

А у томе, признајете да је ICTY прилично успео.

Према Вама, међутим, тај успех није допринео помирењу већ продубљењу незалечених рана и погоршању међунационалних односа. Теза да је ICTY "главни извор, гориво за национализам и политичку дестабилизацију у овом региону током протекле деценије" јесте, после његове наводне скупоће и предугог рада, већ одавно главно оружје противника међународних кривичних судова. Класична замена теза свих који се суштински супротстављају кривичној одговорности, који желе правду а не царте, то јест прилагођавање правде политичким потребама и интересима.

Први услов помирења је утврђивање чињеница и кажњавање криваца. А све ове године Трибунал га успешно испуњава. Стога, јесте легитимно очекивати од кривичних инстанци да допринесу, заједно са осталим инструментима, процесу помирења. Али баш зато је неопходно да правда буде руковођена правним, а не политичким принципима.

Ви се жалите, међутим, да је Суд измакао контроли својих оснивача, да му је Савет безбедности Уједињених нација дао превише слободе а премало смерница.

Заборављате да је Савет безбедности усвојио низ резолуција које су сузиле Трибуналов мандат и обавезале га да се фокусира на личности највишег нивоа одговорности и забраниле му после 2003. да прогони оне који су повлачили обарач.

Хвалите Нирнберг и Токио јер, за разлику од ICTY, нису били "оптерећени" савременим правним стандардима који су свакако допринели дужини процеса. Заборављате, међутим, споменути да су то били војни судови који су спроводили победничку правду и занемарили права одбране.

Незадовољство радом ICTY не темељи се на томе што ICTY није завршио "десет година пошто су непријатељства била окончана", или што није служио ону експедитивну правду за коју се, изгледа, залажете. Жртве које у већем броју траже продужење рада Трибунала незадовољне су, јер правда није "довољно" задовољена, пошто су многи остали некажњени. А већи део елите и политички кругови незадовољни су због тога што ICTY уопште постоји. Они се мање-више отворено залажу за негирање или правдање недавних као, уосталом, и давнашњих злочина. Премало је оних на јавној сцени који би

били спремни да макар ретроактивно одбаце политику која је подстицала масовна најсуровија злодела каква човечанство осуђује. Током протекле деценије власти су најчешће награђивале - а не кажњавале - пропагаторе мржње, па је то постала нека врста патриотског доказивања, а свако критичко пропитивање такве политике непријатељски чин. На штету српског друштва и целог региона, то је и данас у великој мери тако.

Такав однос понавља и продубљује патњу преживелих и вређа жртве злочиначког прогона и тиме спречава помирење. Није Трибуналова делатност, већ такав приступ, довео "нове, крхке демократске владе у региону" да се фокусирају на негирање навода из оптужница уместо на друге изазове транзиције из властите националистичке и ауторитарне прошлости у слободно, демократско и одговорно друштво.

Шта сте Ви или Ваше колеге, Ваша влада или европске владе урадили да допринесете помирењу? Лично сте Ви тражили повлачење оптужнице против четири генерала оптужених за злочине против човечности на Косову. Били сте на пријему са оптуженим полицијским генералом Сретеном Лукићем на којем сте фотографисани. Грубо сте тражили од Карле дел Понте да не замара владу Зорана Живковића са захтевом за изручење Младића и осталих тадашњих бегунаца да би се наставио процес који је Ћинђић започео. Покушали сте, господине Монтгомери, кориговати курс Трибунала, нисте само приповедали него и активно извршили мешање у рад независног судског тела. Те чињенице, као и та фотографија која је обишла свет, остају јасан доказ вашег односа према праву, правним обавезама, елементарном моралу, људском обзиру и наравно ICTY-у.

Ви, као и Ваше некадашње колеге, америчке или европске, охрабрили сте београдске власти да не испуњавају своје обавезе и уверавали их да се с јаким пријатељима увек може изиграти Правда, па и међународна, и тако осигурати некажњивост.

Колико доказа о ужасним догађајима из деведесетих година који - у праву сте - немају цену, Ваша или европске владе нису дале ICTY-у? Па и сама та видео трака на којој Милошевић одаје признање члановима "Црвених беретки" за њихове тајне услуге у Босни и и Хрватској, остала је годину дана у рукама Ваше администрације пре него што је предата Хашком тужилаштву, којем ју је извор наменио.

Приговарате непрецизности оптужница против личности највишег нивоа одговорности јер је широм Балкана командна структура на папиру била радикално различита од оне у стварној пракси. Због чега се нисте лично борили да ваша држава и друге велике силе, које су пратиле рат у бившој Југославији, предају кључне документе за утврђивање стварне командне одговорности, као што су савезници урадили за потребу суђења за ратне злочине после Другог светског рата? Тиме бисте омогућили да ICTY, као раније Нирнберг, брже испуни свој мандат.

Није Хашки трибунал препрека помирењу, већ неспремност да се уважи и прихвати кривична, политичка и морална одговорност, да се чињенице поштују и на основу њих започне изградња поверења међу раније сукобљеним групама. Ту препреку подижу и одржавају политичке и друге друштвене елите у региону, а богоми и неколицина активних и пензионисаних дипломата који учвршћују своје позиције или моћ по цену брисања туђе прошлости и одрицања од сопствених, али и универзалних принципа и вредности.

Према вашем мишљењу, господине Монтгомери, Трибунал у целини, а Дел Понте посебно, нису допринели помирењу у региону због тога што су од Србије тражили

изручење Караџића и Младића. То, логично, указује на то да су за Вас, као и за већи део елите у Србије, Караџић и Младић највећа вредност, јер све може од Србије да се тражи осим њих двојице.

Док је Трибунал успешно утврђивао чињенице упркос озбиљним препрекама - на пример заташкавање доказа од стране власти у региону, па и на Западу - у Србији се позивало у више наврата на понављање злочина, укључујући покољ у Сребреници, то јест на злочин који је коначном пресудом Трибунала означен као геноцид. У то време Ваша држава, као и државе Европске уније, мало су учиниле да у Босни допринесу поништењу резултата злочина спровођењем Анекса 7 Дејтонског споразума који је предвиђао повратак прогоњених у своја места. Оне се, такође, нису потрудиле да у држави највише погођеној злочинима покрену заједнички школски програм тако да омогуће новим генерацијама да бар мало почну делити заједничко сећање на недавну крваву историју.

Велике силе, које су у Босни имале највеће надлежности протекле деценије, дозволиле су да се развија процес апартхејда, где је 157 од 164 општине етнички чисто (преко 90 одсто једне етничке групе), где су у градовима школе, домови здравља и домови културе често одвојени према етничким принципима. Док је под Милошевићевом владавином легитимно осуђен апартхејд у школама на Косову деведесетих, у Босни Запад данас поносно подржава систем две школе под исти кров.

У Ираку Ваша влада је подржавала Суд који је створен као антитеза Хашком трибуналу. Све замерке које сада износите на рачун ICTY исправљене су по успостављању специјалног ирачког суда. Нажалост, до сада је тај суд био далеко мање успешан него ICTY, изазвао је веће незадовољство у Ираку него ICTY у бившој Југославији, а подела поступка против Садама Хусеина више је лишила правде његове жртве него јединствен предмет против Слободана Милошевића, иако је суђење заустављено његовом смрћу и то пред сам завршетак.

Господине Монтгомери, заједно с политичким елитама у региону, посебно у Србији, све ове године спречавали сте да чињенице о томе шта се догодило, зашто, како и ко је крив буду спознате и схваћене. Охрабрујући компромисе, који су значили одрицање од универзалних вредности и избегавање правних обавеза, подржавали сте оне који јесу, а не Трибунал, онемогућавали разумевање тих чињеница и њихово прихватање. Тиме сте спречавали и изградњу нових односа које ће до јуче сукобљене групе видети као односе лишене претње, дакле односе без страха, у којима се више нико неће осећати угроженим, другим речима - процес помирења.

Уместо да несебично помогнете процес помирења толико важан за напредак целог региона, ви сте заједно допринели неразумевану и неповерењу у Хашки трибунал, а тиме и у то што он ради и у чињенице које је непобитно утврдио. Онда кажете да тај суд није успео да помири људе у региону, није успео ово или оно. У ствари, до правде, одговорности за злочине и помирења није Вама ни стало. Дел Понте о којој говорите само је изговор за штету коју, у ствари, ВАМА представља само постојање Трибунала.

Ви сте допринели неразумевану и неповерењу у Хашки трибунал

Пише: Флоранс Артман
недеља, 13 јануар 2008 00:07

Ауторка је бивша портпаролка Тужилаштва Хашког трибунала

(Данас, 12.01.08)